

Веденєєв Д. В.

ORCID: 0000-0002-8929-9875

доктор історичних наук, професор,

професор кафедри арт-менеджменту

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

м. Київ, Україна

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРОТИБОРСТВА КИТАЮ

Ключові слова: Китайська Народна Республіка, Народно-визвольна армія Китаю, інформаційне протиборство, психологічні операції, кібербезпека.

В останнє десятиліття КНР стала найбільш небезпечним економічним геополітичним конкурентом США, претендентом на світове лідерство й збереження власної моделі розвитку. Дослідники констатують, що інформаційна війна США проти Пекіна з огляду на енергійну протидію китайської системи тотального моніторингу та управління ризиками інформаційного простору, жорстку технологію “фільтрації контенту” не дала бажаних результатів. Достатньо сказати, що в 1994 р. в КНР вперше запровадили правову відповідальність за замах на комп’ютерну безпеку відповідно до постанови Державної ради КНР від 18 лютого 1994 р. “Про комп’ютерну безпеку інформаційних систем”. У 2003 р. було запроваджено систему кіберзахисту і багаторівневу систему баз даних “Золотий щит”, яка до 2006 р. охопила 100 % інтернет-простору Китаю за допомогою передових інформаційно-комунікаційних технологій і відповідала за фільтрацію мережевого контенту відповідно до законодавства. З 2017 р. в країні не існує анонімності в інтернет-мережах.

Біла книга з національної оборони 2015 р. “Воєнна стратегія Китаю” проголосила основою підготовки до війни здатність перемагати в “інформатизованих локальних війнах”. Під ці важелі інтенсивно підводиться науково-фундаментальна та технологічна база. Зокрема, за даними Австралійського інституту стратегічної політики, Китай посів перше місце за кількістю наукових розробок у ключових технологічних сферах, став лідером у 37 із 44 розглянутих галузей. Водночас керівництво КНР вживає комплекс заходів, спрямованих на підвищення інформаційної безпеки країни, підготовку до масштабної інформаційно-психологічної війни: здійснюється реорганізація урядових структур, проводиться переоснащення збройних сил і розробляються принципи інтеграції інформаційної

інфраструктури Китаю у світові системи. З 1996 р. при Державній раді КНР створено Комісію з питань інформатизації у складі провідних експертів із 20 державних органів Китаю.

Назагал у КНР запроваджено систему всеосяжного й жорсткого контролю за інформаційною діяльністю громадян. Згідно із введеними в 1994 р. “Правилами регулювання, що забезпечують безпеку комп’ютерних та інформаційних систем” забороняється розміщення в мережі Інтернет закликів до невиконання або ж порушення державних законів, нормативних актів чи Конституції; закликів до зміни комуністичної ідеології або державної системи; закликів до порушення цілісності країни; інформації націоналістичного характеру; пропаганди насильства; закликів до терористичної діяльності та дискредитації державних органів. Фільтрації піддаються ресурси західних масмедіа – сайти BBC, CNN, ABC і CBS News, журналу “Time”, сайти більшості американських університетів тощо.

Китай докладає системних зусиль до захоплення лідерської ролі у сфері інформаційних технологій та штучного інтелекту (ШІ) на фоні загострення глобального суперництва в цій царині. У 2018 р. заснована Пекінська академія штучного інтелекту, а Міністерство національної оборони відкрило два головні НДІ для досліджень у галузі роботизованих систем озброєнь та ШІ військового призначення під орудою Національного університету оборонних технологій. КНР поставила за мету до 2030 р. перетворити країну у провідний світовий науково-дослідний центр. Понад 70 вищих закладів освіти ведуть підготовку профільних фахівців, Китай нині готує у 8 разів більше спеціалістів з інженерно-математичною освітою, ніж США, випереджає Америку за кількістю публікацій та патентів у галузі ШІ. Станом на 2017 р. капіталовкладення Китаю в розробку ШІ – 48 % світових (\$15,2 млрд), США – 38 %.

У 2016 р. ухвалено “Стратегію інформаційного розвитку Китаю”, яка містила і розширене тлумачення сфери інформаційного протистояння як однієї з основних компонент гібридної війни. У КНР розрізняють два рівні (види) інформаційного протистояння: широке протистояння, яке приховано ведеться на державному рівні у всіх сферах, у мирний та воєнний час з метою контролю над інформаційним простором країн, що становлять загрозу національним інтересам КНР, а також із метою забезпечення власної інформаційної безпеки; у вузькому значенні – таке інформаційне протистояння, яке здійснюється безпосередньо під час війн та збройних конфліктів, у просторових межах театру воєнних дій (або “інформаційне протистояння у військовій галузі”).

Складалася система державних органів з організації та науково-аналітичного забезпечення інформаційного протистояння:

• *Центральна комісія з мережевої безпеки та інформатизації Комуністичної партії Китаю (КПК)*, координаційний орган з питань забезпечення кібербезпеки, очільником якої є особисто голова КНР, генеральний секретар КПК, голова Центральної військової ради КНР Сі Цзіньпін. До її складу входять очільники силових структур та ідеологічних органів КПК. До сфери компетенції цього статусного органу належать питання оборонних і наступальних дій у кіберпросторі, “контентного протиборства” в інформаційній царині загалом, включно з “політико-психологічним впливом”. Робочими органами комісії є Управління у справах кіберпростору КНР (провідний орган державного регулювання й координації роботи у сфері інформаційно-кібернетичної безпеки), Центр кризового управління у сфері кібербезпеки і Центр із виявлення нездорової та незаконної інформації.

• *Дослідницьке бюро при Державній раді КНР.*

• *Міністерство громадської безпеки (МГБ).* У вересні 2015 р. на базі профільних підрозділів МГБ була створена єдина структура – Мережева поліція з територіальними підрозділами. У цьому відомстві діє низка підрозділів, інститутів і лабораторій, у яких розробляються комп’ютерні віруси й “троянські” програми. Крім того, контррозвідувальні підрозділи здійснюють контроль за користувачами всесвітніх комп’ютерних мереж.

• *Міністерство державної безпеки.* У його складі діє 13-те управління (Центр оцінок інформаційної безпеки КНР), яке відповідає за безпеку систем інформації державних відомств (за винятком збройних сил, де за кібербезпеку відповідають власні структури та військова контррозвідка).

• ***У системі Народно-визвольної армії Китаю (НВАК):***

– *Управління пропаганди Головного політичного управління (ГПУ)*, що відповідає за операції інформаційної війни та інформаційно-психологічний захист військ, розробляє форми ведення пропаганди всередині держави та на зарубіжну аудиторію, включно з алгоритмом її ведення у воєнний час. ГПУ НВАК підпорядковані й інші профільні структури та ЗМІ;

– *Бюро мережевих систем Сил стратегічної підтримки НВАК.* Йому підпорядковані частини РЕБ центрального й окружного підпорядкування, спеціалізовані центри з роботи в інформаційних мережах противника та захисту власних інформаційних систем. Структура відповідає за забезпечення кібербезпеки, радіоелектронну розвідку та радіоелектронну боротьбу, її військові частини включають підрозділи комп’ютерної розвідки й контррозвідки, з електронно-вірусних атак, антивірусного захисту, захисту від впливів засобів ураження комп’ютерних мереж тощо;

– *Управління зв’язку Генштабу*, де з 2006 р. функціонує навчальний центр з підготовки до ведення інформаційної війни. До його складу включено Ханкоуський навчальний центр – основну навчальну базу (полігон) для відпрацювання форм і способів ведення інформаційного

протиборства. Спеціалізована лабораторія ведення інформаційної війни провадить дослідження в галузі розвідки, РЕБ, протиборства в комп'ютерних мережах, щодо здійснення психологічних війн та деструктивного інформаційного впливу. Існує і лабораторія забезпечення безпеки інформації;

– *військові частини психологічної боротьби*. Психологічні операції (ПсО) проводяться підрозділами Сил стратегічної підтримки НВАК у взаємодії з армійськими політичними органами під загальним керівництвом Об'єднаного штабу НВАК і здійснюються в рамках концепції “Трьох видів війни” (боротьба за громадську думку, психологічна боротьба, юридична боротьба);

– *державна система “м'якої зброї”* (публічної дипломатії, зовнішньополітичної пропаганди). Вже станом на 2013 р. на заходи пропаганди за кордоном виділили понад \$ 80 млрд, на той час за межами КНР працювало 400 кореспондентів у понад 100 корпунктах (до 2020 р. мережу розширили до 180 представництв). Орієнтовані на вивчення китайської мови та культури Інститути Конфуція виникли у 2004 р., і до 2018 р. їх працювало вже 500 у десятках країн на всіх континентах (до кінця 2020 р. чисельність таких установ за планами Пекіна мала зрости до 1000). Чисельність іноземців, які вивчали китайську, зросла до 100 млн.